

Lipiec 2012 roku

Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału i nie ma charakteru wyczerpującego

Wyroki pilotażowe

Początki

Czym jest procedura wyroku pilotażowego?

Wiele z ponad 150.000 spraw zawisłych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka to tak zwane sprawy powtarzające się, których źródłem są dysfunkcje powszechnie występujące na poziomie krajowym. Procedura wyroku pilotażowego była rozwijana jako technika identyfikowania problemów strukturalnych stanowiących podłoże powtarzających się spraw przeciwko wielu państwom oraz nakładania na państwa obowiązków, by zajęły się tymi problemami. Gdy Trybunał otrzymuje kilka skarg, które łączy wspólny zarzut, może dokonać wyboru jednej lub więcej z nich do priorytetowego załatwienia według procedury pilotażowej. Zadaniem Trybunału w wyroku pilotażowym jest nie tylko stwierdzenie naruszenia Konwencji w konkretnej sprawie, ale również zidentyfikowanie problemu systemowego i przekazanie rządowi wskazówek w zakresie rodzaju środków niezbędnych do tego, by go rozwiązać.

To Państwo, pod nadzorem Komitetu Ministrów Rady Europy, wybiera sposób, w jaki wypełni zobowiązanie wynikające z Artykułu 46 Konwencji (moc obowiązująca i wykonanie wyroków). Niemniej jednak Trybunał może uznać za konieczne, by zgodnie z Artykułem 46 ust. 1 udzielić rządowi wskazówek w zakresie sposobu rozwiązania problemu systemowego lub strukturalnego.

Kluczową cechą procedury pilotażowej jest możliwość odroczenia lub „zamrożenia” powiązanych spraw na pewien okres, pod warunkiem jednak, że rząd niezwłocznie podejmie działania mające na celu przyjęcie środków krajowych, wymaganych w celu realizacji wyroku. Trybunał może jednak wznowić rozpoznanie odroczonej sprawy, w każdym przypadku, gdy przemawiają za tym względy sprawiedliwości.

Cele procedury wyroku pilotażowego:

- (i) Wsparcie 47 Państw Europejskich, które ratyfikowały Europejską Konwencję o Ochronie Praw Człowieka w rozwiązywaniu systemowych lub strukturalnych problemów na poziomie krajowym;
- (ii) Zaoferowanie możliwości szybszego zadośćuczynienia interesom jednostek;
- (iii) Pomoc Europejskiemu Trybunałowi Praw Człowieka w bardziej efektywnym i skrupulatnym wykonywaniu powierzonych obowiązków poprzez zmniejszenie liczby

podobnych - zazwyczaj skomplikowanych - spraw, które muszą podlegać szczegółowej analizie.

Pierwszy wyrok pilotażowy

W sprawie [Broniowski p. Polsce](#) (wyrok Wielkiej Izby z 22 czerwca 2004 roku) Trybunał wydał swój pierwszy wyrok pilotażowy – dotyczący gruntów zabużańskich – odnoszący się do około 80.000 osób. Zobacz więcej na str. 5.

Unormowanie prawne: Reguła 61 Regulaminu Trybunału

W marcu 2011 roku Trybunał dodał nową regułę do Regulaminu Trybunału precyzując, w jaki sposób postępuje z potencjalnymi systemowymi lub strukturalnymi naruszeniami praw człowieka.

Nowa reguła normuje istniejącą w praktyce Trybunału „procedurę wyroku pilotażowego”, wprowadzoną dla spraw, w których występuje systemowa lub strukturalna dysfunkcja w danym państwie, która prowadzi lub mogłaby prowadzić do wnoszenia podobnych skarg do Trybunału. Uwzględniając doświadczenie Trybunału we wprowadzaniu tej procedury w różnych krajach i sytuacjach, nowa zasada ustanawia klarowne ramy prawne dla wyroków pilotażowych.

Zobacz [komunikat prasowy](#).

Zakres zestawienia

Zestawienie to odnosi się jedynie do wyroków pilotażowych sensu stricto, to jest tych, które zgodnie z Regułą 61 § 3 Regulaminu Trybunału, cechują się tym, że w sentencji wyroku (konkluzji) określają istotę problemu systemowego oraz rodzaj środków naprawczych, które zainteresowane Państwo musi przyjąć. Nie obejmuje wyroków, w których problem systemowy i środki zaradcze są jedynie wspomniane w uzasadnieniu (uzasadnienie Trybunału).

Nieludzkie lub poniżające traktowanie (naruszenie Artykułu 3)

[Ananyev i inni przeciwko Rosji](#)

10 stycznia 2012

Problem strukturalny: dysfunkcja w systemie penitencjarnym w zakresie powtarzającego się strukturalnego problemu nieadekwatnych warunków osadzenia (brak przestrzeni osobistej w celach, niedobór miejsc do spania, ograniczony dostęp do światła i świeżego powietrza oraz brak prywatności podczas korzystania z urządzeń sanitarnych). Trybunał w ponad 80 rozstrzygnięciach od 2002 roku stwierdził, że naruszono Artykuł 3 i Artykuł 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) oraz że w toku pozostało ponad 250 podobnych spraw.

Środki wymagane przez Trybunał: władze rosyjskie, we współpracy z Komitetem Ministrów, miały, w nieprzekraczalnym terminie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku, zaprezentować wiążące ramy czasowe wprowadzania środki o charakterze prewencyjnym i odszkodowawczym w zakresie podnoszonych zarzutów naruszenia Artykułu 3.

Ciąg dalszy: w związku z fundamentalnym znaczeniem prawa do tego, aby nie być poddanym nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu, Trybunał zdecydował nie odraczać badania podobnych, zawisłych przed nim, skarg.

Przedłużający się brak egzekucji orzeczeń oraz brak krajowego środka odwoławczego (naruszenie Artykułu 6 i Artykułu 13)

Burdov przeciwko Rosji (Nr 2)

15 stycznia 2009 roku

Problem strukturalny: powtarzająca się praktyka, na którą Trybunał zwracał uwagę w ponad 200 sprawach od 2002 roku, w których Rosja nie wykonała wyroków zasądających świadczenie pieniężne. W sprawie tej skarżący zarzucił władzom brak wykonania wyroków krajowych, na mocy których przyznane zostały świadczenia socjalne.

Środki wymagane przez Trybunał: w szczególności utworzenie, w ciągu 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku, skutecznego środka krajowego lub połączonych środków, które zagwarantują odpowiednie i wystarczające odszkodowanie za niewykonanie lub spóźnione wykonanie wyroków krajowych.

Ciąg dalszy: w następstwie tego wyroku pilotażowego Rosja wprowadziła ustawy nr 68-FZ i 69-FZ, które weszły w życie 4 maja 2010 roku, które zapewniły prawo wniesienia do sądu krajowego skargi o naprawienie szkody za opóźnienie wykonania wyroku wydanego przeciwko państwu oraz za nadmierną długość postępowań sądowych. W dwóch decyzjach z dnia 24 września 2010 roku w przedmiocie stwierdzenia niedopuszczalności (*Nagovitsyn i Nalgiyev przeciwko Rosji oraz Fakhretdinov i inni przeciwko Rosji*) Trybunał orzekł, że skarżący byli zobowiązani do wykorzystania nowych krajowych środków prawnych, jednocześnie wskazując jednak, że może dokonać zmiany tego poglądu w przyszłości w zależności od tego, czy rosyjskie sądy będą w stanie wypracować jednolite orzecznictwo pozostające w zgodności z wymaganiami konwencyjnymi. Trybunał powtórzył, że rosyjskie władze miały prawny obowiązek wprowadzenia pod nadzorem Komitetu Ministrów niezbędnych reform mających zapewnić terminowe wykonywanie wyroków krajowych. Wprowadzenie krajowych środków prawnych nie zwalnia państwa z ogólnego zobowiązania do rozwiązywania problemów strukturalnych leżących u podstaw naruszeń Konwencji.

Olaru i inni przeciwko Mołdawii

28 Lipca 2009 roku

Problem strukturalny: mołdawskie ustawodawstwo dotyczące budownictwa socjalnego przewidywało przywileje dla szerokiej kategorii osób, jednakże władze lokalne cierpiały z powodu chronicznego braku dostępnych środków, stąd prawomocne wyroki przyznające mieszkania socjalne rzadko podlegały wykonaniu. W tej sprawie 6 skarżących zarzucało, że decyzje sądu przyznające im mieszkania socjalne nie zostały wykonane.

Środki wymagane przez Trybunał: Trybunał, decydując się na odroczenie badania wszystkich podobnych spraw, uznał że w ciągu 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku, Mołdawia musi stworzyć efektywne krajowe środki w związku z niewykonaniem lub opóźnieniem wykonania ostatecznych wyroków dotyczących mieszkań socjalnych i w ciągu roku od daty, w której wyrok stanie się ostateczny, przyznać zadośćuczynienie wszystkim, którzy padli ofiarą braku wykonania wyroków w sprawach wniesionych do Trybunału przed wydaniem obecnego wyroku.

Ciąg dalszy: w następstwie tego wyroku pilotażowego, Rząd Mołdawii zreformował ustawodawstwo poprzez wprowadzenie w lipcu 2011 roku nowego krajowego środka prawnego przeciwdziałającego niewykonywaniu ostatecznych wyroków sądów krajowych oraz przewlekłości postępowania. Zobacz [decyzję o niedopuszczalności w sprawie Balan p. Mołdawii](#) (10 lutego 2012 roku).

[Yuriy Nikolayevich Ivanov przeciwko Ukrainie](#)

15 Października 2009 roku

Problem strukturalny: powtarzająca się praktyka, na którą Trybunał konsekwentnie zwracał uwagę w ponad 300 sprawach od 2004 roku, w których Ukraina nie zdołała wykonać zobowiązań wynikających z wydanych wyroków. W tej sprawie wojskowy weteran zarzucał przedłużające się niewykonanie wyroku nakazującego władzom wypłacanie mu zaległości w świadczeniach emerytalnych.

Środki wymagane przez Trybunał: wprowadzenie, w ciągu roku od dnia, w którym wyrok uprawomocni się, jednego lub więcej skutecznych środków będących w stanie zapewnić odpowiednie i wystarczające zadośćuczynienie z tytułu niewykonania lub opóźnionego wykonywania wyroków krajowych.

Ciąg dalszy: Po zawieszeniu badania ponad 2.000 podobnych skarg, w dniu 21 lutego 2012 roku, Trybunał zwrócił uwagę, że chociaż znaczna liczba spraw została załatwiona, Ukraina nie przyjęła wymaganych środków o charakterze generalnym, które prowadziłyby do rozwiązania kwestii braku wykonania wyroków na poziomie krajowym. W związku z tym Trybunał zdecydował się na wznowienie badania skarg dotyczących podobnych kwestii.

Nadmierna długość postępowania i brak krajowych środków odwoławczych (naruszenie Artykułu 6 i Artykułu 13)

[Rumpf przeciwko Niemcom](#)

2 września 2010 roku

Problem strukturalny: powtarzające się i stale obserwowane od 2006 roku niepowodzenie Niemiec w zagwarantowaniu, aby sprawy prowadzone przed sądami administracyjnymi były rozpoznawane w rozsądnym terminie oraz wprowadzeniu krajowego środka, który pozwalałby na uzyskanie zadośćuczynienia z tytułu nadmiernej długości postępowania. Trybunał wskazał, że w tamtym czasie było zawisłych około 55 podobnych spraw.

Środki wymagane przez Trybunał: wprowadzenie, najpóźniej w ciągu roku od daty w której wyrok stanie się ostateczny, efektywnych środków krajowych zapewniających uzyskanie zadośćuczynienia z tytułu przewlekłości postępowania przed sądami administracyjnymi.

Ciąg dalszy: zobacz informacje w zakresie [implementacji tego wyroku](#).

[Athnasiou i inni przeciwko Grecji](#)

21 grudnia 2010 roku

Problem strukturalny: nieprawidłowości w systemie wymiaru sprawiedliwości jako źródło nadmiernej długości postępowań przed sądami administracyjnymi i brak środka krajowego przyznającego skarżącym możliwość uzyskania potwierdzenia ich prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. W latach 1999-2009 Trybunał wydał około 300 wyroków w podobnych sprawach.

Środki wymagane przez Trybunał: wprowadzenie w ciągu roku od daty, w której wyrok stanie się ostateczny, efektywnego środka lub kombinacji środków będących w stanie zapewnić odpowiednie i wystarczające zadośćuczynienie w przypadkach, gdy długość postępowania przez sądami administracyjnymi przekroczyła rozsądny termin.

Ciąg dalszy: zobacz informacje w zakresie [implementacji tego wyroku](#).

Dimitrov i Hamanov przeciwko Bułgarii i Finger przeciwko Bułgarii

10 maja 2011 roku

Problem strukturalny: nieprawidłowości w systemie wymiaru sprawiedliwości jako źródło nadmiernej długości postępowań cywilnych/karnych i brak krajowego środka zapewniającego skarżącym poszanowanie ich prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Środki wymagane przez Trybunał: wprowadzenie w ciągu 12 miesięcy od daty, w której wyrok stanie się ostateczny, efektywnego środka lub środków w związku z nieuzasadnioną długością postępowań karnych, a przede wszystkim środka, który pozwoli naprawić szkody spowodowane nieuzasadnioną długością postępowań karnych lub cywilnych.

Ümmühan Kaplan przeciwko Turcji

20 marca 2012 roku

Problem strukturalny: Trybunał stwierdził wcześniej w wielu sprawach, że długość trwania postępowań (w sprawach administracyjnych, cywilnych, karnych i handlowych, a także z zakresu prawa pracy i ksiąg wieczystych) była nadmierna. Ta sprawa dotyczyła postępowania wszczętego w 1970 roku przez ojca skarżącego, który w międzyczasie zmarł, zanim sąd wieczystoksięgowy dokonał klasyfikacji działek.

Środki wymagane przez Trybunał: w odniesieniu do skarg rozpatrywanych przez Trybunał i wniesionych między chwilą obecną a 22 września 2012 roku – dniem wejścia w życie prawa do składania indywidualnych skarg do Tureckiego Trybunału Konstytucyjnego – wprowadzenie w życie, w ciągu roku od daty, kiedy wyrok stanie się ostateczny, efektywnego środka zapewniającego odpowiednie i wystarczające zadośćuczynienie. Ponadto Trybunał zdecydował zawiesić na rok rozpatrywanie skarg, które nie zostały jeszcze zakomunikowane rządowi tureckiemu (2.373 skarg – stan na 31 grudnia 2011 roku) i skarg wniesionych pomiędzy chwilą obecną a 22 września 2012 roku. Trybunał zastrzegł sobie również prawo do kontynuowania rozpatrywania w normalnej procedurze 330 skarg już zakomunikowanych.

Michelioudakis przeciwko Grecji

3 kwietnia 2012 roku

Problem strukturalny: nieprawidłowości w systemie wymiaru sprawiedliwości jako źródło nadmiernej długości postępowań. Od 2007 roku Trybunał wydał ponad 40 wyroków stwierdzających naruszenie Artykułu 6 ust. 1 Konwencji w związku z długością postępowań przed sądami karnymi. Przed Trybunałem toczy się aktualnie ponad 250 greckich spraw dotyczących długości postępowań, z czego 50 to sprawy dotyczące postępowań przed sądami karnymi.

Środki wymagane przez Trybunał: ustanowienie, w ciągu roku od daty, w której wyrok stanie się ostateczny, krajowych środków w zakresie długości postępowania przed sądami karnymi. Trybunał „zamrozi” rozpatrywanie podobnych spraw na okres jednego roku.

Życie prywatne i rodzinne (naruszenie Artykułu 8)

Kurić i inni przeciwko Słowenii

26 czerwca 2012 roku – wyrok Wielkiej Izby

Problem strukturalny: Trybunał stwierdził, że pomimo wysiłków podejmowanych od 1999 roku, słoweńskie władze nie rozwiązały kompleksowo i z należytą szybkością problemu „skreślonych” - grupy byłych obywateli SFRJ (Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii), którzy utracili status stałych mieszkańców po Deklaracji Niepodległości Słowenii w 1991 roku, ponieważ przed upływem terminu końcowego nie złożyli wniosku o obywatelstwo słoweńskie albo ich wnioski nie zostały uwzględnione. Liczba „skreślonych” osób w 1991 roku wyniosła 25,671, a w 2009 roku 13,426 „skreślonych” nadal nie miało uregulowanego statusu w Słowenii.

Środki wymagane przez Trybunał: utworzenie, w ciągu roku, systemu rekompensat dla „skreślonych” w Słowenii. Trybunał zdecydował się zawiesić rozpatrywane na ten czas podobnych skarg.

Ochrona własności (naruszenie Artykułu 1 Protokołu Nr 1)

Broniowski p. Polsce (pierwszy wyrok pilotażowy)

22 czerwca 2004 roku

Problem strukturalny: po ponownym wytyczeniu wschodniej granicy Polski w następstwie II Wojny Światowej, Polska zobowiązała się zrekompensować obywatelom polskim, którzy zostali poddani repatriacji i musieli opuścić swoje nieruchomości położone za Bugiem, obecnie na terytorium ukraińskim, białoruskim i litewskim. W następstwie skargi wniesionej przez Polaka, który zarzucił, że nie otrzymał należnej mu rekompensaty w postaci nieruchomości, Trybunał stwierdził, że sprawa ujawniła istnienie w polskim porządku prawnym problemu strukturalnego, który uniemożliwiał dużej liczbie osób spokojne korzystanie z ich własności (80.000 osób).

Środki wymagane przez Trybunał: zapewnienie pozostałym skarżącym, przy użyciu właściwych środków prawnych i administracyjnych, realizowania prawa własności w zakresie ziem zabużańskich lub zapewnienie im w zamian ekwiwalentnego zadośćuczynienia.

Ciąg dalszy: w następstwie tego wyroku i odroczenia rozpoznania przez Trybunał podobnych skarg, Polska w lipcu 2005 roku przyjęła nowe prawo zapewniające finansowe zadośćuczynienie w zamian za pozostawione grunty zabużańskie. Trybunał uznał, że nowe prawo i system rekompensat były w praktyce skuteczne, skreślając w 2007 roku i 2008 roku ponad 200 podobnych skarg, których rozpoznanie zostało uprzednio odroczone.

Hutten-Czapska przeciwko Polsce

19 czerwca 2006 roku

Problem strukturalny: nieprawidłowości w przepisach prawa mieszkaniowego regulujących wysokość czynszu. System nakładał szereg ograniczeń praw właścicieli, w szczególności ustanawiał pułap czynszów, który był tak niski, że właściciele nie mogli nawet pokryć kosztów utrzymania, nie mówiąc już o możliwości osiągnięcia zysku. Trybunał ocenił, że potencjalnie dotyczyło to około 100.000 właścicieli nieruchomości.

Środki wymagane przez Trybunał: zabezpieczenie w polskim porządku prawnym mechanizmu zapewniających należytą równowagę pomiędzy interesami właścicieli nieruchomości i ogólnym interesem społeczeństwa, z poszanowaniem wynikających z Konwencji zasad ochrony prawa własności.

Ciąg dalszy: w marcu 2011 roku Trybunał zakończył procedurę pilotażową, ponieważ Polska spełniła jego oczekiwania zmieniając prawo w taki sposób, że właściciele nieruchomości mogą pokryć koszty utrzymywania nieruchomości, uwzględniając

Zestawienie – wyroki pilotażowe

w ustalonym czynszu stopniowy zwrot lokaty kapitału oraz osiągnąć „przyzwoity zysk i realną szansę otrzymania rekompensaty za przeszłe naruszenia ich prawa własności”.

Suljagic v. Bosnia and Herzegovina

3 listopada 2009 roku

Problem strukturalny: problem systemowy związany z nieprawidłowościami występującymi w systemie zwrotu walut obcych zdeponowanych przed rozpadem SFRJ (Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii). Skarżący, obywatel Bośni, zarzucił brak emisji obligacji państwowych, co było przewidziane prawem bośniackim, a umożliwiłoby zwrot oszczędności złożonych w bośniackich bankach przed rozpadem SFRJ. Trybunał zauważył, że toczy się przed nim ponad 1.350 podobnych spraw.

Środki wskazane przez Trybunał: zagwarantowanie, w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się ostateczny, wydania obligacji rządowych, wypłacenie zaległych rat oraz, w przypadku opóźnienia w płatnościach, wypłacenie odsetek.

Ciąg dalszy: wyrok został wykonany

Atanasiu i Poenaru przeciwko Rumunii i Solon przeciwko Rumunii

12 października 2010

Problem strukturalny: nieskuteczność systemu odszkodowań lub rekompensat, powtarzający się i powszechny problem w Rumunii. Trzej skarżący zarzucali zwłokę władz rumuńskich przy wydaniu decyzji odnośnie wniosku o: zwrot mienia znacjonalizowanego lub podlegającego konfiskacie przed 1989 rokiem lub odszkodowanie z tego tytułu.

Środki wymagane przez Trybunał: w ciągu 18 miesięcy od dnia, w którym orzeczenie stanie się ostateczne, wprowadzenie generalnych środków, które zapewnią skuteczną i szybką ochronę prawa do zwrotu własności. Do czasu wprowadzenia tych środków Trybunał odroczył rozpatrywanie wszystkich skarg, u podstaw których legł podobny problem.

Prawo do wolnych wyborów (naruszenie Artykułu 3 Protokołu Nr 1)

Greens i M.T. przeciwko Wielkiej Brytanii

23 listopada 2010 roku

Problem strukturalny: ustawodawstwo Wielkiej Brytanii wprowadza generalny zakaz udziału więźniów w wyborach. Trybunał zauważył, że Wielka Brytania wciąż nie zmieniała swoich przepisów mimo upływu pięciu lat od wydania wyroku [Hirst z 6 października 2005 roku](#). Do Trybunału wpłynęło 2.500 podobnych skarg.

Środki wskazane przez Trybunał: odraczając rozpatrzenie wszystkich podobnych skarg, Trybunał dał rządowi brytyjskiemu sześć miesięcy od daty, w której wyrok stanie się ostateczny, na przedstawienie propozycji legislacyjnych mających na celu doprowadzenie prawa wyborczego do stanu zgodnego ze wskazaniem zawartymi w wyroku w sprawie Hirst.

Ciąg dalszy: wyrok ten uprawomocnił się w dniu 11 kwietnia 2011 roku, a termin wyznaczony Wielkiej Brytanii na wprowadzenie propozycji legislacyjnych upłynął 11 października 2011 roku, jednak został przedłużony na okres sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku Wielkiej Izby w sprawie [Scoppola \(nr 3\) przeciwko Włochom](#), w którym wnioskodawca zarzucał trwałe pozbawienie go prawa do głosowania po

Zestawienie – wyroki pilotażowe

skazaniu na dożywocie za zabójstwo (rozprawa w tej sprawie odbyła się w dniu 2 listopada 2011 roku).

Sprawy w toku

Węgierskie emerytury

Zobacz [relację prasową](#): "*Sekretarz Trybunału Europejskiego wzywa do specjalnych środków w celu uporania się z napływem spraw węgierskich emerytur*".

Po otrzymaniu prawie 8.000 skarg od węgierskich emerytów, którzy między innymi podnosili zarzut bardzo niekorzystnej zmiany prawa, Trybunał zażądał, aby skargi zostały pogrupowane i skoordynowane na poziomie krajowym oraz ogłosił, że dokona priorytetowego zbadania jednej lub więcej skarg jako spraw pilotażowych.